

**ผลการสะท้อนคิดในรายวิชาปฏิบัติหลักการ
และเทคนิคทางการพยาบาล**
**EFFECTS OF REFLECTIVE TEACHING IN PRACTICE OF PRINCIPLES
AND TECHNIQUES IN NURSING PRACTICUM**

ชลการ ทรงศรี¹ และ เทพไทย โชติชัย²

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุตรธานี¹

วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดขอนแก่น²

Chonlakarn Songsri¹ and Tepthai Chotchai²

Boromarajonani College of Nursing, Udonthani, Thailand¹

Sirindhorn College of Public Health, KhonKaen, Thailand²

Corresponding Author; E-mail: noya2599@hotmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาผลการสอนแบบสะท้อนคิดในรายวิชาปฏิบัติหลักการและเทคนิคทางการพยาบาล มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาพยาบาลต่อการจัดการเรียนการสอนโดยวิธีสะท้อนคิด และศึกษาผลลัพธ์การเรียนรู้ทั้ง 6 ด้าน และผลการเรียนรู้การปฏิบัติทักษะการพยาบาลพื้นฐาน ในรายวิชาปฏิบัติหลักการและเทคนิคทางการพยาบาล ศึกษาในนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ชั้นปีที่ 2 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุตรธานี ปีการศึกษา 2562 จำนวน 94 คน เครื่องมือเป็นแบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98 ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้การเขียนสะท้อนคิด วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนการสอน พบว่าโดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.13, S.D.=0.71$) ความสอดคล้องของการจัดการเรียนการสอนกับรายวิชาอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.23, S.D.=0.74$) นักศึกษามีความตระหนักรู้ใน

* ได้รับบทความ: 11 พฤษภาคม 2563; แก้ไขบทความ: 25 มิถุนายน 2563; ตอรับตีพิมพ์: 28 มิถุนายน 2563

Received: May 11, 2019; Revised: June 25, 2020; Accepted: June 28, 2020

ตนเองอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.18, S.D.=0.73$) นักศึกษามีการพัฒนาตนเองจากการบันทึกสะท้อนคิดอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.09, S.D.=0.67$) วัตถุประสงค์ผลลัพธ์การเรียนรู้ 6 ด้าน พบว่า ด้านคุณธรรมจริยธรรมมีผลลัพธ์ระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.30, S.D.=0.75$) รองลงมาคือ ผลลัพธ์ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ($\bar{X}=4.28, S.D.=0.78$) และด้านทักษะการปฏิบัติงาน ($\bar{X}=4.02, S.D.=0.72$) การประเมินทักษะการปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐาน พบว่า ทักษะของการให้การรับทราบอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.22, S.D.=0.71$) รองลงมาคือ ทักษะการวัดสัญญาณชีพ ($\bar{X}=4.2, S.D.=0.681$) ทักษะการให้อาหารทางสายยาง ($\bar{X}=4.09, S.D.=0.71$) และทักษะการดูแลบาดแผล ($\bar{X}=4.01, S.D.=0.68$) ข้อมูลเชิงคุณภาพพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีการสะท้อนการทำงานของตนเองในแต่ละวัน ทำให้มีการพัฒนาตนเองและเข้าใจ การให้การพยาบาลแก่ผู้ป่วยมากขึ้น ข้อเสนอแนะจากการวิจัยในการจัดการเรียนการสอน โดยใช้การเขียนบันทึกสะท้อนคิดจะส่งผลต่อการตระหนักรู้สู่การพัฒนาตนเองและผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง โดยมีผลให้มีการพัฒนาทักษะด้านการปฏิบัติได้

คำสำคัญ: การบันทึกสะท้อนคิด; ผลลัพธ์การเรียนรู้; ทักษะการปฏิบัติพยาบาล

Abstract

This research aimed at investigating of 1) the opinions of nursing students towards teaching and learning by reflection method in practice courses of nursing principles and techniques, 2) the learning outcomes in 6 areas and learning outcomes on basic nursing skill practice In the course of practice, principles and techniques in nursing. The samples were second year nursing students nursing students, Boromarajonani College of Nursing, Udonthani. The research instruments were a questionnaire with 5 rating scales, the reliability of the questionnaire was 0.98, and an open-ended questionnaire as to obstacles and suggestion toward learning by reflection method. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, and content analysis of qualitative data.

The results of the students' opinions on teaching and learning were found that Overall all aspects are at a high level ($\bar{X}=4.13, S.D.=0.71$). The consistency with the course was at the highest level. ($\bar{X}=4.23, S.D.=0.74$). The subjects in self-

awareness in the high level ($\bar{x}=4.18, S.D.=0.73$). There were a high level of students self-development. ($\bar{x}=4.09, S.D.=0.67$). The objectives of the 6 learning outcomes were found that the moral and ethics had the highest level of results ($\bar{x}=4.30, S.D.=0.75$), followed by interpersonal skills ($\bar{x}=4.28, S.D.=0.78$), and operational skills ($\bar{x}=4.02, S.D.=0.72$). The assessment of basic nursing practice skills found that, oral medication skills were at the highest level ($\bar{x}=4.22, S.D.=0.71$), followed by vital signal skills ($\bar{x}=4.20, S.D.=0.68$), feeding skills ($\bar{x}=4.09, S.D.=0.71$), and wound care skills ($\bar{x}=4.01, S.D.=0.68$). The qualitative data showed that the students reflected their daily work, they develop themselves and more understand the provision of nursing to patients. Suggestions for teaching and learning by using reflective writing affect awareness, lead them to self-development and learning outcomes, which results in the development of practical skills.

Keyword: Thinking recording; Learning outcomes; Nursing practice skills

บทนำ

การเขียนบันทึกสะท้อนคิดเป็นเครื่องมือที่สำคัญในแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ที่ผู้สอนใช้ในการกระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียน รวมถึงกระตุ้นทักษะการสะท้อนคิดเป็นหลักฐานที่แสดงถึงความสามารถของกระบวนการคิดและกระบวนการเรียนรู้ต่างๆ ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจและวิเคราะห์สถานการณ์ได้อย่างลึกซึ้ง ทำให้ผู้เรียนได้ทบทวนตนเอง ทั้งความรู้สึกรู้สึกคิด และการกระทำ เกิดการประเมินศักยภาพของตนเอง เรียนรู้ปัญหาหรือจุดบกพร่องของตนเอง และค้นหาวิธีการแก้ไข ปรับปรุงหรือพัฒนานำไปสู่การรู้จักตนเองได้มากขึ้น (กรรณิกา วิชัยเนตร, 2557) ซึ่งวิจารณ์ พาณิช (2558) กล่าวว่า การเขียนบันทึกทั้งเขียนในรูปแบบออนไลน์ และเขียนแบบสะท้อนคิด จะส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะและวัตรปฏิบัติในการใช้การสะท้อนคิดอย่างจริงจัง ซึ่งเป็นพัฒนาการด้านการเรียนรู้ขั้นสูง (Mature Cognitive Development) จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า การเขียนบันทึกสะท้อนคิดเป็นการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลรูปแบบหนึ่งที่ผ่านการศึกษาวิจัยอย่าง

กว้างขวาง สามารถพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการคิดอย่างมีวิจารณญาณและเกิดความเจริญงอกงามในทุก ๆ ด้าน เชษฐา แก้วพรม (2556) ทำการศึกษา พบว่าหลังได้รับการมอบหมายให้เขียนบันทึกการเรียนรู้จนกระทั่งสิ้นสุดรายวิชา ผู้เรียนมีพฤติกรรมสะท้อนคิดและระดับการสะท้อนคิดเพิ่มขึ้น ผลการวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่าการเขียนบันทึกการเรียนรู้เป็นกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะสะท้อนคิด สอดคล้องกับ จุลมณี สุระโยธิน (2554) พบว่า นักเรียนมีทักษะทางสังคมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรม และมีพฤติกรรมการสื่อสาร ปฏิสัมพันธ์ การทำงานเป็นกลุ่ม การเรียนรู้ร่วมกันในภาพรวมอยู่ในระดับดี ในขณะที่ รุ่งฟ้า กิตติญาณสันต์ (2555) พบว่า นิสิตมีการเปลี่ยนแปลงกระบวนการคิด ความรู้สึก และพฤติกรรมต่อวิชาชีพครูในด้านบวก มีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพครู มีแรงบันดาลใจในการทำหน้าที่ครูที่ดี มีการเปลี่ยนแปลงในด้านการมองสังคม และมีแนวคิดที่จะเป็นครูที่เสียสละ ทำหน้าที่ของตนเองเพื่อประเทศชาติ กล่าวคือเป็นการเปลี่ยนจิตสำนึกใหม่ของการเรียนรู้อย่างแท้จริง

การปฏิบัติการพยาบาลในคลินิกของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์จำเป็นต้องมีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เนื่องจากปัญหาผู้ป่วยมีความซับซ้อนการสอนทางการพยาบาลจำเป็นต้องใช้กลวิธีการสอนเชิงรุกแบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ วิธีการเรียนการสอนที่สามารถพัฒนากระบวนการคิดของผู้เรียนและช่วยลดช่องว่างระหว่างความรู้ทางทฤษฎีและการปฏิบัติได้เป็นอย่างดี ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ทางทฤษฎีที่เรียนมาไปสู่การปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมวิธีการหนึ่งคือการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีการสะท้อนคิดด้วยตนเอง (Self-reflection) เกี่ยวกับสถานการณ์ปัญหาและการปฏิบัติงานของตน (Ausanee Wanchai et al., 2017) ซึ่งแนวคิดที่สามารถนำมาใช้ทั้งขณะเหตุการณ์นั้นเกิดขึ้นหรือหลังเหตุการณ์สิ้นสุดแล้ว คือ แนวคิดการสะท้อนคิดแนวคิดของ Gibbs ที่ประกอบด้วย 1) การบรรยายสถานการณ์ที่เกิดขึ้น 2) การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน 3) การประเมินวิเคราะห์ประสบการณ์ 4) การวิเคราะห์สถานการณ์ 5) การสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้จากสถานการณ์ 6) การวางแผนเพื่อนำไปใช้หากเกิดเหตุการณ์ซ้ำ (Gibbs, G., 1998) ผ่านแบบบันทึกการสะท้อนคิดโดยใช้หลักการ 3 ประการคือ 1) รู้สึกอย่างไรกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น โดยเป็นการเขียนบรรยายความรู้สึกของตัวนักศึกษาในขณะที่เกิดเหตุการณ์นั้นๆ 2) ได้เรียนรู้อะไรจากสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งอยู่ในขั้นตอนของการประเมิน และวิเคราะห์ประสบการณ์ที่เกิดขึ้น 3) จะนำสถานการณ์ที่เกิดขึ้นไปประยุกต์ใช้อย่างไร เป็นขั้นตอนที่สำคัญที่จะสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้และจะนำไปวางแผนเพื่อปรับใช้ในอนาคตต่อไป ซึ่งการจัดการเรียนรู้ผ่านการ

สะท้อนคิดจะเป็นตัวเชื่อม ไปสู่การสะท้อนคิดอย่างมีวิจารณญาณที่ช่วยให้ผู้สอนได้เพิ่มความเข้าใจถึงการรับรู้และพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน และทำให้ผู้สอนตัดสินใจเลือกหาวิธีการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคน โดยได้แบ่งกระบวนการสะท้อนคิดออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1) การสะท้อนคิดเกิดขึ้นเมื่อนักศึกษากำลังทำกิจกรรมนั้น ๆ (Reflection in action) 2) เกิดขึ้นหลังจากที่นักศึกษาทำกิจกรรมนั้นๆ เรียบร้อยแล้ว หรือ กิจกรรมนั้นได้ผ่านไปแล้ว (reflection on action) 3) เกิดขึ้นเมื่อนักศึกษาเริ่มต้นคาดการณ์หรือวางแผนงานเพื่อเผชิญเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เพื่อปรับปรุงหรือทำให้ผลลัพธ์ดีขึ้น (Reflection for action) ผู้สอนสามารถนำมาปรับใช้กับการฝึกภาคปฏิบัติ ใน 3 ระยะ คือ ในระยะก่อน ขณะ และหลังจากนักศึกษาลงมือปฏิบัติการพยาบาล โดยการใช้เทคนิคการสะท้อนคิดก่อนที่นักศึกษาจะลงมือ ปฏิบัติการพยาบาล เช่น การประชุมปรึกษาทางการพยาบาลในตอนเช้า วิธีการนี้จะช่วยให้นักศึกษาได้ทบทวนและพิจารณาแผนการพยาบาลที่กำลังวางแผนที่จะทำอย่างรอบคอบ ส่วนการใช้การสะท้อนคิดหลังการลงมือปฏิบัติการพยาบาล อาจดำเนินการในรูปการประชุมเป็นทีมเพื่อประเมินผลการปฏิบัติงานของนักศึกษาในแต่ละวัน เพื่อช่วยให้นักศึกษาพิจารณาและเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ผ่านมา โดยการทบทวนประสบการณ์ของตนเองที่ผ่านมาว่า ตนได้เรียนรู้อะไรบ้าง เพื่อนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปวางแผนการทำงานในอนาคตให้ดีขึ้นเมื่อผู้เรียนเขียนความคิดลงไป ความคิดเหล่านั้นจะถูกจัดรูปแบบให้เป็นระบบดีขึ้น ซึ่งการเขียนช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจและวิเคราะห์สถานการณ์ได้อย่างลึกซึ้ง พัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณอย่างต่อเนื่องในการพัฒนาให้นักศึกษาพยาบาลก้าวไปเป็นผู้ปฏิบัติการพยาบาล จำเป็นอย่างยิ่งที่นักศึกษาต้องมีความรู้และทักษะการปฏิบัติการพยาบาล และจากผลการสอบที่ผ่านมาพบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะพื้นฐานอยู่ในระดับต่ำ ซึ่งส่วนสำคัญส่วนหนึ่งที่จะทำให้นักศึกษามีทักษะในการปฏิบัติการพยาบาลที่ดีขึ้นก็คือความรู้ที่มาจากการเรียนการสอนบนหอผู้ป่วยที่เป็นสถานการณ์จริงซึ่งจะช่วยให้ นักศึกษาสามารถพัฒนาตนเองและก้าวสู่การเป็นผู้ให้การพยาบาลได้สำเร็จ ซึ่งพบว่า นักศึกษายังขาดโอกาสในการใช้ความคิดวิเคราะห์สถานการณ์ทางคลินิกขณะปฏิบัติการพยาบาล ผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดของ Gibbs มาเป็นกรอบใช้ในการสะท้อนคิดในการเรียนภาคปฏิบัติวิชาหลักการและเทคนิคทางการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ชั้นปีที่สอง ในการศึกษาครั้งนี้จะมีการประเมินความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนการ

สอนแบบสะท้อนคิด และประเมินผลลัพธ์ของการเรียนรู้ตลอดจนทักษะการปฏิบัติของนักศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อประเมินความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนการสอนแบบสะท้อนคิด และประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้รายวิชา ตลอดจนประเมินทักษะการปฏิบัติการพยาบาลขั้นพื้นฐานของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุตรธานี ปีการศึกษา 2562

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบวิจัย เป็นการศึกษาทั้งเชิงปริมาณ (Quantitative) และเชิงคุณภาพ (Qualitative)

ประชากรศึกษา ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ ได้แก่ นักศึกษาพยาบาลศาสตร์ ชั้นปีที่ 2 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุตรธานี ที่จัดการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมการเขียนบันทึกสะท้อนคิด ในรายวิชาปฏิบัติหลักการและเทคนิคการพยาบาลพื้นฐาน มีจำนวนนักศึกษาทั้งหมด 94 คน โดยในการศึกษาค้างนี้ผู้วิจัยใช้กลุ่มนี้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ 1) แบบสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อผลของการจัดการเรียนการสอนโดยใช้การเขียนบันทึกสะท้อนคิด 4 ด้าน 2) แบบสอบถามผลลัพธ์การเรียนรู้ 6 ด้าน 3) แบบสอบถามความคิดเห็นการจัดการเรียนการสอนต่อทักษะการปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐาน 7 ทักษะ

การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ ผู้วิจัยพัฒนาจากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีค่าความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) โดยรวมเท่ากับ 0.75 ค่าความเชื่อมั่น (reliability) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ 0.98

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยชี้แจงครุฑิเทศในการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในการขึ้นฝึกปฏิบัติรายวิชาปฏิบัติหลักการและเทคนิคทางการพยาบาล โดยให้นักศึกษบันทึกสะท้อนคิดทุกวัน และให้ครุฑิเทศสะท้อนกลับในการประชุมปรึกษาหารือในช่วงก่อนหรือหลังปฏิบัติงานเพื่อเป็นการพัฒนาและปรับปรุงเป็นเวลา 6 สัปดาห์ พร้อมอธิบายและทำข้อตกลงกับนักศึกษากลุ่ม

ขั้นฝึกปฏิบัติงานเกี่ยวกับแนวทางการเขียนสะท้อนคิด คือ 1) บรรยายสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเฉพาะจุดสำคัญของสถานการณ์ที่ต้องการให้ผู้อื่นทราบ 2) แสดงความคิดเห็นหรือรู้สึกต่อสถานการณ์ โดยการสะท้อนการคิดจากการสังเกตความรู้สึก และแสดงออกมาด้วยความซื่อสัตย์ 3) ประเมินสถานการณ์โดยใช้ประสบการณ์ว่ามีความคิด ความรู้สึกเกี่ยวกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นไปในทางบวกหรือทางลบอย่างไร โดยมีผลต่อตนเองและบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องอย่างไรกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น 4) วิเคราะห์สถานการณ์ว่าสิ่งที่เกิดขึ้นมีอะไรบ้างที่จะสามารถช่วยให้สถานการณ์ดีขึ้น มีการอ้างอิงและเชื่อมโยงหลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง 5) สรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้จากสถานการณ์ ได้แก่ ความรู้ ทักษะ หรือข้อคิด และวิธีแก้ไขปัญหาโดยใช้เหตุผลประกอบ หรือวิธีการป้องกันไม่ให้เกิดสถานการณ์ซ้ำขึ้นอีก 6) นักศึกษาสะท้อนผลเพื่อวางแผนการนำไปประยุกต์ใช้หากเกิดสถานการณ์ซ้ำกับตนเองและผู้อื่น พร้อมบอกเหตุผลและวิธีการแก้ปัญหา หรือแผนการปรับปรุงให้ดีขึ้น หลังจากเสร็จสิ้นในการเรียนการสอนรายวิชาปฏิบัติหลักการและเทคนิคทางการพยาบาล 2 สัปดาห์ มีการสื่อสารให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามด้วยตนเองแบบออนไลน์โดยผู้วิจัยชี้แจงการตอบแบบสอบถาม และอธิบายวัตถุประสงค์การทำวิจัยให้กลุ่มตัวอย่างพร้อมทั้งกำหนดระยะเวลาในการตอบแบบสอบถาม และจัดสนทนากลุ่มตัวแทนนักศึกษากลุ่มละ 1 คน รวม 12 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลเชิงปริมาณ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนโดยใช้การเขียนบันทึกสะท้อนคิด ผลลัพธ์การเรียนรู้รายวิชาปฏิบัติหลักการและเทคนิคการพยาบาล และ ทักษะการปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐาน วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหาและสรุปความ

ข้อพิจารณาจริยธรรม งานวิจัยนี้ได้รับการพิจารณาจริยธรรมจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุตรธานี เลขที่อนุมัติจริยธรรมในการวิจัยที่ IRBBCNU 0411/02/63

ผลการวิจัย

ความคิดเห็นของกลุ่มที่ศึกษาต่อการจัดการเรียนการสอนโดยใช้การเขียนบันทึกสะท้อนคิด 4 ด้าน พบว่า โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.13, S.D.=0.71$) เมื่อแยกเป็นรายด้านพบว่า ความสอดคล้องกับรายวิชาอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.23, S.D.=0.74$) ความตระหนักรู้ในตนเองอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.18, S.D.=0.73$) (ตารางที่ 1)

ส่วนการประเมินผลลัพธ์ของการจัดการเรียนการสอนโดยใช้การเขียนบันทึกสะท้อนคิด พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.17, S.D.=0.75$) ด้านคุณธรรมจริยธรรมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.30, S.D.=0.75$) รองลงมา คือ ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.28, S.D.=0.78$) ส่วนด้านทักษะทางปัญญาอยู่ระดับน้อยที่สุด ($\bar{X}=3.95, S.D.=0.869$) รองลงมาคือทักษะวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ($\bar{X}=4.07, S.D.=0.742$) (ตารางที่ 2)

ผลของการเรียนรู้รายวิชาปฏิบัติหลักการและเทคนิคการพยาบาล จากการจัดการเรียนการสอนโดยใช้การเขียนบันทึกสะท้อนคิด ด้านทักษะการปฏิบัติงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.02, S.D.=0.72$) ทักษะที่มีระดับที่มากที่สุดคือการให้ยารับประทาน ($\bar{X}=4.22, S.D.=0.71$) รองลงมาคือทักษะการวัดสัญญาณชีพ ($\bar{X}=4.2, S.D.=0.68$) ทักษะการให้อาหารทางสายยาง ($\bar{X}=4.09, D.=0.71$) ทักษะการดูแลบาดแผล ($\bar{X}=4.01, D.=0.680$) ส่วนทักษะการปฏิบัติงานจากการเขียนบันทึกสะท้อนคิดที่มีผลอยู่ในระดับที่น้อยที่สุดคือการวางแผนการพยาบาล ($\bar{X}=3.85, D.=0.678$) รองลงมาคือทักษะการเก็บสิ่งส่งตรวจทางห้องปฏิบัติการ ($\bar{X}=3.86, D.=0.770$) และทักษะฉีดยา ($\bar{X}=3.89, D.=0.836$) (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนโดยใช้การเขียนบันทึกสะท้อนคิด (N=94)

ความคิดเห็นด้าน	ค่าเฉลี่ย (μ)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (σ)	การแปลผล
มีความตระหนักรู้ในตนเอง	4.18	0.73	ระดับมาก
มีการพัฒนาตนเอง	4.09	0.67	ระดับมาก
มีทักษะการปฏิบัติงาน	4.01	0.70	ระดับมาก
มีความสอดคล้องของการกับรายวิชา	4.23	0.74	ระดับมาก
เฉลี่ยรวม	4.13	0.71	ระดับมาก

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลลัพธ์การเรียนรู้รายวิชา 6 ด้าน (N=94)

ผลลัพธ์การเรียนรู้	ค่าเฉลี่ย (μ)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (σ)	การแปลผล
ด้านคุณธรรม จริยธรรม	4.30	0.75	ระดับมาก
ด้านความรู้	4.22	0.66	ระดับมาก
ด้านทักษะทางปัญญา	3.95	0.87	ระดับมาก
ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล	4.28	0.78	ระดับมาก
ด้านทักษะวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยี	4.07	0.74	ระดับมาก
ด้านทักษะการปฏิบัติ	4.18	0.71	ระดับมาก
เฉลี่ยรวม	4.17	0.75	ระดับมาก

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทักษะปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐาน (N=94)

ทักษะปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐาน	ค่าเฉลี่ย (μ)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (σ)	การแปลผล
ทักษะการฉีดยา	3.89	0.84	ระดับมาก
ทักษะการให้อาหารทางสายยาง	4.09	0.71	ระดับมาก
ทักษะการให้ยารับประทาน	4.22	0.71	ระดับมาก
ทักษะการดูแลบาดแผล	4.01	0.68	ระดับมาก
ทักษะการวัดสัญญาณชีพ	4.20	0.68	ระดับมาก
ทักษะการเก็บสิ่งส่งตรวจ	3.86	0.77	ระดับมาก
รวม	4.02	0.72	ระดับมาก

อภิปรายผลการวิจัย

นักศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลของการจัดการเรียนการสอนโดยใช้การเขียนบันทึกสะท้อนคิด โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก มีความสอดคล้องของการจัดการเรียนการสอนกับรายวิชาภาคปฏิบัติ ทำให้นักศึกษามีความตระหนักรู้ในตนเองอยู่ในระดับมาก มีทักษะการปฏิบัติงาน มีการพัฒนาตนเองจากการบันทึกสะท้อนคิดตลอดเวลาการขึ้นฝึกปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับทฤษฎีการเขียนสะท้อนคิดที่ระบุว่าเป็นการเขียนจากการเรียนรู้จากประสบการณ์ ซึ่งการปฏิบัติการสะท้อนคิดจะต้องประกอบด้วยการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบบนพื้นฐานของความเชื่อ ความรู้ในสถานการณ์นั้น ซึ่งประสบการณ์เพียงอย่างเดียวไม่สามารถนำไปสู่การเรียนรู้ได้ ต้องอาศัยการสะท้อนคิดจากประสบการณ์นั้นด้วย ซึ่งการสะท้อนคิดเป็นกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ทำอย่างสม่ำเสมอบนพื้นฐานการนำเอาทฤษฎี และการปฏิบัติมาใช้ในการสะท้อนคิด จนนำไปสู่การเข้าใจอย่างถ่องแท้ (Schön, & D.A., 1983) จากการศึกษาของวิไลภรณ์ ฤทธิคุปต์ (2558) พบว่าการเขียนบันทึกสะท้อนคิดทำให้นักศึกษาได้ทบทวนความรู้ความคิดของตนเองต่อเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน มีมุมมองด้านบวกต่อตนเอง และผู้อื่น มีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนการสอน สอดคล้องกับผลการศึกษานี้ที่พบว่าการเขียนบันทึกสะท้อนคิด ทำให้นักศึกษามีความตระหนักรู้ในตนเอง การพัฒนาตนเองและทักษะการเรียนมีแนวโน้มสูงขึ้น และสอดคล้องกับภุชญา ขำปากพลี (2558) ที่พบว่าหลังจากการเรียนการสอนด้วยวิธีสะท้อนคิด นักศึกษามีทักษะในการปฏิบัติงานในทุกด้านเพิ่มขึ้น ซึ่งหากผู้สอนมีการออกแบบให้ผู้เรียนมีความสามารถในการสะท้อนคิดที่มีประสิทธิภาพ และทำให้นักศึกษาเติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณภาพ เพราะการสะท้อนคิดเป็นกระบวนการ คิดไตร่ตรองทบทวน พินิจพิเคราะห์ และพิจารณาสิ่งต่างๆ อย่างรอบคอบเกี่ยวกับความรู้หรือประสบการณ์ใดๆ อันจะทำให้เกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งในเรื่องนั้นๆ ทำให้เกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ โดยเฉพาะเรื่องราวที่มีความคลุมเครือ หรือมีความซับซ้อน อันจะนำไปสู่การพัฒนาปรับปรุงตนเองและการแก้ปัญหาต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. ผลลัพธ์ของการจัดการเรียนการสอนโดยใช้การเขียนบันทึกสะท้อนคิด เมื่อประเมินจากผลลัพธ์การเรียนรู้ 6 ด้าน พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งผลการศึกษาสอดคล้องกับ วิจารย์ พานิช (2555) ที่กล่าวว่า การเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 จะให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้เกิดการคิดวิเคราะห์ เชื่อมโยงความรู้กับทฤษฎีมาใช้ได้เหมาะสม

มีการคิดไตร่ตรองทบทวน พินิจพิเคราะห์ และพิจารณาสิ่งต่างๆ โดยการสะท้อนคิดจะสามารถทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะและสามารถเชื่อมโยงทฤษฎีได้อย่างเหมาะสม และการจัดการเรียนรู้แบบสะท้อนคิด นักศึกษาได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ของตนเองและระหว่างกลุ่มและนอกจากนี้มีการศึกษาที่พบว่าผลการเรียนรู้ด้วยวิธีการสะท้อนคิดโดยใช้รูปแบบวงจรของกิบส์ (Gibbs, G., 1998) เป็นการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดแบบมีวิจารณญาณ เนื่องจากผู้เรียนสามารถใช้การคิดพินิจพิเคราะห์ ตรึกตรอง เริ่มจากมีความสงสัย ตั้งคำถาม พยายามค้นหาคำตอบ หาเหตุผลและข้อมูลอ้างอิงมาแก้ไขปัญหาอย่างเหมาะสม โดยใช้กระบวนการคิดในมุมสะท้อนเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นการคิดขั้นสูงที่ทำให้ผู้เรียนได้ทบทวนและสะท้อนการกระทำของตน สามารถแสดงออกได้ทั้งการพูดและการเขียน เพื่อให้เกิดความเข้าใจและเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์แสวงหาคำตอบโดยใช้เหตุผล แก้ไขปัญหา นำไปสู่การพัฒนาปรับปรุงตนเอง และปรับปรุงงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่ามีผลให้เกิดการพัฒนาทักษะการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก นักศึกษามีการพัฒนาได้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้การที่ผลลัพธ์การเรียนรู้ในแต่ละด้านจะพัฒนาขึ้นได้จึงจำเป็นต้องอาศัยตัวผู้เรียนโดยการเขียนบันทึกสะท้อนคิดเป็นสิ่งที่ช่วยในการสนับสนุนการพัฒนาตนเอง ซึ่งเป็นการสะท้อนความคิดตัวตนได้ทบทวนตัวเองและประสบการณ์ซึ่งจะนำสู่การพัฒนาและการเรียนรู้ที่ยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ การจัดการเรียนการสอนโดยใช้สะท้อนคิดสามารถนำไปใช้ในรายวิชาต่างๆได้ โดยเป็นการสะท้อนให้ตนเองได้เห็นถึงประสบการณ์ที่ตนเองได้รับ ได้เรียนรู้ และได้แก้ปัญหา รวมทั้งการพัฒนาตนเอง ควรกำหนดระยะเวลาให้เหมาะสมกับบริบทของรายวิชาที่จะนำไปจัดการเรียนการสอนรวมทั้งคำนึงถึงภาระงานของตัวผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนมีเวลาทบทวนตนเองมากขึ้น และไม่ควรจำกัดรูปแบบการเขียนให้นักศึกษา ควรเปิดกว้างในการเขียน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการทบทวนครั้งต่อไป ควรศึกษาวิจัยในกลุ่มตัวอย่างที่มีความหลากหลายชั้นปี หลากหลายรายวิชาเพื่อเปรียบเทียบผลลัพธ์การเรียนรู้และนำมาพัฒนาในการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้ใหม่

การจัดการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมการเขียนบันทึกสะท้อนคิดนักศึกษาจะได้สะท้อนตนเองและได้ทราบว่าแต่ละวันนักศึกษาเจอกับเหตุการณ์อะไร ได้เรียนรู้อะไรเพิ่มขึ้น และได้รับประสบการณ์เพิ่มขึ้นในทักษะใดบ้าง และนำสู่การนำมาทบทวนทำให้เข้าใจการปฏิบัติมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรรณิกา วิชัยเนตร. (2557). การสะท้อนคิด: การสอนเพื่อให้นักศึกษาพยาบาลพัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการฝึกปฏิบัติการพยาบาล. *วารสารพยาบาลตำรวจ*, 6(2), 192-199.
- กฤษณา ขำปากพลี. (2558). ผลการใช้การบันทึกเชิงสะท้อนคิดที่มีต่อพฤติกรรมของผู้สอนและผู้เรียนในชั้นเรียนวิจัยการศึกษา: การวิจัยเชิงทดลองแบบผสมวิธี. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต (วิธีวิทยาการวิจัย) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จุลมนี สุระโยธิน. (2554). ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันทางอินเทอร์เน็ตด้วยการเขียนสะท้อนคิดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ที่มีต่อทักษะทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (เทคโนโลยีการศึกษา) มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- เชษฐา แก้วพรม. (2556). การพัฒนาทักษะสะท้อนคิดของนักศึกษาพยาบาลด้วยการเขียนบันทึกการเรียนรู้ในรายวิชาการสอนและการให้คำปรึกษาทางสุขภาพ. *วารสารวิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้าจันทบุรี*, 24(2), 12-20.
- รุ่งฟ้า กิติญาณสุนต์. (2555). กระบวนการคิด ความรู้สึก และพฤติกรรมของนิสิตต่อวิชาชีพครู : การเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานในตน. *Journal of Education*, 23(1), 96-109.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- วิจารณ์ พานิช. (2558). เรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง Transformative Learning. กรุงเทพฯ: เอส.อาร์.พรีนติ้ง.

- วิไลภรณ์ ฤทธิคุปต์. (2558). ผลการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมการเขียนบันทึกสะท้อนคิดตามแนวจิตตปัญญาศึกษา. *วารสารราชพฤกษ์*, 15(2), 27-34.
- Ausanee Wanchai, Chananan Saengpak and Yosapon Leungsomnapa. (2017). Learning and teaching methods by using reflective thinking technique in nursing education. *Journal of health science research*, 11(2), 105-115.
- Gibbs, G. (1998). *Learning by Doing: A Guide to Teaching and Learning Methods*. Oxford: Oxford Further Education Unit.
- Schön, & D.A. (1983). *The reflective practitioner: how professionals think in action*. England: Ashgate.